

Вітчина знова взыває!

Слово
до вірних синів вітчини.

Написав

Рудольф Перц

Віденъ, 8, Lange Gasse 44.

Віденъ, 1916.

З п. к. інадворної та державної печаті.

I.

Читачу! Ми зі собою знакомі. Тоді, як говорило ся про четверту воєнну позичку, написав я в фронту книжочку. Она мандрувала під наголовком „Вітчина кличе!“ по всіх повітах за фронтом а навіть в окопах. По тихнях приходили сотками дописи, де стояло, що те письмо подобало ся. Чому? Бо в нім описано річи так, як они є. Я не в тих, що мають свої пересвідчення на продаж, ані в тих честилюбивих, що гонять за титулами і достоїнствами. Можеш переглядати всі викази, мене ніде не найдеш. Я бажаю тільки добра вітчини.

Є простодушні люди, що дають собі наплести небилиць, неначеби вітчина не була нічим іншим як тільки замком для деяких щасливців, що називають ся міністрами, баронами та генералами. Яке то дурне! Вітчина, держава, то ми всі. Хто гадає інакше, той мусів би також сказати, що тільки голова се людське тіло. Чи се не дурниця? Чи ж не маємо також рук, що творять, ніг, що нас носять, мягів, що працю-

жть, жив, що пабирають і розпроваджують кров; чи ж не маємо жолудка, що все живить, що дає силу? Не пнакше є в державі. Тим, що думають, що голова сама може єсствувати, і тим, що тільки жолудкови або тільки ногам чи рукам признають право, треба завсіди повторяті: Все належить до куни, все є цілостію, одне залежить від другого, все є одним тілом і з него не повинно хибувати юодного кусня. Жолудок, кормитель, се хлібороб; ноги і руки се робітники; кров і жили се підприємці, що уміють допроваджувати для цілості відживляючі соки; а голова се разом усі ті, що їх навиваємо правителством. Они продумують і дбають о те, щоби тілу (державі) нічого не хибло, щоб опо було здорове і безпечне. Як ворог грозить, то они відбирають рукам жирну працю і дають їм оружє. Тоді настає війна, іцілість (вітчина) в небезпеці!

Так оно є тепер! Вже довше ніж два роки ті руки, що передтим виробляли витвори, які приходили на торг, мусять стискати холодне жалізо і ним сіяти смерть. Жестоке діло! Ми тому не винні, що так стало ся. Завістники, що завидували нам^ї нашого чесного зарібку, розбійники, що хотіли розшматувати нашу гарну вітчизну, аби взяти собі свою пайку, падлюки, що дали ся перекупити, приневолили нас до війни. Отже ми єї маємо і мусимо єї

вести до кінця. Чи може хотете, щоби вітчина
попала під чужу владу, щоби Ви не сьміли
вже до кінця віка визнавати своєї народності
щі своєї віри, щоби Ви і Ваші діти та внучки
попали в ярмо завзятих ворогів?

Чи ж не мусить обурювати чоловіка таке, як
мені недавно лучило ся? Я Вам се оповім, любі
читачі, щоби Ви знали, які то бувають просто-
душні дураки та яку відповідь йм дас ся.

Одного разу сидів я в селі в корші
разом з кількома людьми. Як раз почтар
прочитав був послідний воєнний звіт і ми,
розуміє ся, говорили про війну. Тоді один
(„чоловік“!) сказав: „Е, нехай буде, що хоче,
аби йно раз скінчила ся війна.“ — Я в початку
занімів. Але опісля я прийшов до себе і так
відповів: „Як, се можете казати Ви, що не
лежали ні одної ночі в окопі, не терпіли ні
одного дня голоду і холоду, не чули ще свисту
кулі, тоді, коли хоробрі борці на фронті пошию
небезпек і недостатків голосно радіють і викли-
кують: „Нумо до окопечної побіди, аж наша
вітчина буде беззечна від розбійників!“ —
„Відважний“ змішав ся і затинаючи ся сказав:
„Миж бідуємо, ми маємо сего досить!“ —
А тоді я: „Що значить теперішня біда супроти
тої, яка нам грозить, коли ми програємо! По-
думайте іно дальше! Тут у нас сидить Москалъ
або Італіецъ і править. Ви мусите слухати

і платити і платити, а не смієтє слівця писнути, бо за Вами свище нагайка. Школи дозамікани, бо тоді просвіти не треба, в церкві проповідую чужинець, найліпші господарства в чужих руках, в урядах інша, чужа мова і Ви вважалі не съміете відзивати ся своїм рідним словом. Те, що Ви заробите, вабирає завойовник для себе; Ви сходите як давнійше на того хлопа, що робив панщину. Так скінчила би ся війна, якби ми хотіли перестати, якщо наші вороги сего хотять. І Ви бажаєте собі такого кінця, тоді, коли нам так мало бракує, щоби побідити ворога?!"

А дивись, а жій відважний сковав ся мов чиш у діру. Небіч мене сидів чесний селянин; він пробормотів: „Що йно хотів я також щось сказати: але по тіх, що Ви сказали, задержу я се радше для себе!“ — Я на те: „А нуте, скажіть: я хотів би знати все, що тут про се міркують!“ — Він: „Про мене! Люди собі гадають, що чим більше грошей ми дамо на війну, тим довше она буде тривати!“ — Я: „Може Ви і правду говорите, господарю! Бо щоби вести війну, держава потребує грошей, а якби її вже не стало грошей, то не могла би дальнє вести війни. Але так як до того, щоби вести війну, треба двох, так треба також двох до того, щоби перестати. Коли два зі собою бують ся, а одному з них та істория вже за

довго триває, то він сам не може перестати і опустити рук, доки другий ще сильно ударяє: бо як нї, то він так набере, що аж посинє. хоч він може і сильніший. Так оно є і у війні. Ми самі не можемо перестати, доки інші не хотять: в протицім разі поступили би з нами цілком так само, як колиби вороги загнали ся глибоко в наш край та якби ми ніколи не були завоювали Сербії та Польщі. В такім разі було би вже лішче, якби ми були цілком не запускали ся у війну, були Сербам простили забите нашого престолонаслідника і були запросили їх та інших наших ворогів, щоби поділилися нашим красом після висодоби, як то они завсіди хотіли і вже віддавна приготовляли та як они сего ще й ішні хотять. Коли тепер ще хто каже: Нехай діс ся, що хоче, аби йно настав мир!, то він очевидно сам не знає, яку дурницю говорить. Такому повинно би ся дати покушати сейчас нагайки, щоби добре бачив, як гарно ~~живе~~ ся в Росії в часі мира. А тим людям, що говорять, що війна триває тим довше, чим більше грошей даємо державі, повинно ся також трохи вияснити справу. За кого ж веде ся війна? За Тебе, любий хліборобе, тай за мене і за нас усіх!“

Так, любий читачу, є в Австрії люди, що таке говорять або безмислено повторяють за дрігими. Так, с люди, що не знають, що вже

перед війною у наших ворогів печаталися мапи Європи, на яких не було ні сліду з австрійско-угорської монархії ні в Німеччині! Бо Москалі, Французи, Італійці, Серби і Румуни мали поділити межі себе нашу дорогу батьківську землю. Так, є люди, котрі не знають, що італійський міністер Бісоляті перед кількома тижнями сказав до кількох американських дневникарів дослівно так: „В Європі треба утворити такі відносини, щоби Німеччина не могла заново починати своїх злочинних плянів(?), і треба знищити Австро-Угорщину якодержаву. Хто нині думає о мирі, той допускає ся зради!“ Ті люди не читали також або не чули, що англійський міністер війни сказав до тих самих дневникарів при кінці вересня виразно так: „Німеччина рішила ся воювати з Англією, поки один з них не буде кінця. Ми подбаско о те, щоби її догодити. Борба буде тривати аж до розторощення.“

Так говорять міністри в Англії та Італії! Нас і Німців називають они злочинцями і хотять знести нас з лиця землі. У нас жі в Німеччині ніхто ніколи не говорив о розторощенню і знищенню наших ворогів. Наші державні мужі нераз заявляли, що ми не хочемо нічого іншого, як іншо забезпечити наше буття, наше

ествоване, дати нашим хліборобам і горожанам
опіть змогу мирно і свободно працювати та
користувати ся плодами твої праці без перепони
від боку завистних ворогів. Ми не хочемо ні
кого инищти, але мусимо боронити свого
цінтя і посідання, бо гірше ніж довга
війна з усіми муками і недостатками,
є упокоряючий мир і неволя під чужими
панами, що нас не розуміють і нас висилають
до послідної країлі крові!

Як довго наші вороги хотять воювати „аж
до знищення“, ми не можемо заключити міра. Тоді треба бороти ся даліше, доки наші вороги не надумають ся або доки не будуть
цілком побіжені; бо, що і побіда дотенер по
нашій стороні, о тім пересвідчені па-
віть наші вороги. Тільки они не важать ся
сказати сего голосно ані подати сего до часо-
писій. Вже перекуплювали малі держави съвід-
чить про се, як зле стоять наші вороги. Зле
мусить бути з Англією, Францією і Росією,
коли їм що не є за дороге, щоби забезпечити
собі побратимство і поміч Португалії та Руму-
нії! Як они жучать Грецію, щоби одержати
від неї оружну поміч! Хто сильший та побі-
жає, той не потребує сего! Се мусить зрозу-
міти кождий, кому не бракує глувдів. Даліше:
Чого противники не могли осягнути через два
роки, коли они настунали на нас з цілою си-

лою, як може іш се удати ся тепер, коли ми сильніші ніж коли небудь! Але все ж таки! Так, они могли би нас придути, як би ми в послідній годині, втомлені боем, скотили відложити оруже, що нам дало побіди, і дали себе збити. Тоді ми би пропали раз на все.

Хто побідає у борбі? Той, що щадить свою силу до кінця. Як він в посліднім наступі не допишев, то все попередне було надармо. Так є в теперішньою сьвітовою війною! Опустіши руки тепер, коли приходить до рішення, то наші спини надармо проляли свою кров. Тоді та кров буде жадати відплати і проклін поляглих борців буде нас переслідувати аж до гроба, а так само переслідувати нас буде глум і наруга тих, що для загроженої вітчизни похрестили батька, брата, судженого. Они будуть нам закидати, що ми не гідні тих жертв, коли не можемо погодити ся з недостатками і шуками війни!

Читач відповість: „Якто? Іреців я не борець, не жовнібр і не маю оружя!“ — Але ж так, Ти також борець, іно не на фронти, тільки дома. Думаєш, що сю велику війну веде ся тільки там на боєвищах? Англія, що вернує в тій величезній борбі, веде і проти Тебе війну; она хоче поконати Тебе голодом, хоче Тебе розсердити, щоби Ти вже не жертвуав більше на велику сьвату справу, щоби відтак

наші жовніри голодували, канони повчали араблі лежали безძільно в пристані. О, Англія хитра; она числить на Твою нехіть! А Ти хочеш нозволити єї тішити ся успіхом, хочеш кречати, що нема що йсти, і хочеш сковати своє майно, коли Цісар, Твій батько, взиває давати знова гроші на війлу? Но, як Ти хочеш своє загибели і упадку вітчини, то зроби так! Ховай свої срібняки і червінці для завойовників: они прийдуть і не стануть що ймо просити і позичати, але попросту заберуть, що їм сподобася. А Ти можеш тоді за цими сповірати і собі говорити: „Я був би ліпше зробив, я би був дав ті гроші Цісареви, тоді, коли він взивав до послідного бою! За пізно!“ — Аллиші ще не за пізно! На всіх фронтах наші війська держать ся добре. Навіть як они може шускати десь раз уступити, то се не має злачіння. Бо наші союзники і ми держимо сильно в руках Сербію, Бельгію, Польщу і великі часті Франції та Румунії, та як ми зможемо задержати сі краї в нашій власти, то они будуть для нас запорукою користного мира. Що ми не руково димо ся вахланостию і грабіжництвою, се показало ся як раз в послідних днях, коли то наш Цісар і могучий володар Німеччини згідно заявили, що Полякам, котрі страждали довше ніж сто літ під російскою нагайкою, хотять дати самостійність під їх власним королем.

Розваж! Ті гроші, які Ти позичиш вітчині тепер, коли она знова пукне до Твоїх дверей, сідбереш навад в великих відсотках, бо, коли згодині рішення не буде хибувати васобів, ми побідимо остаточно. Коли ж ти садержиш свої гроші в скрині або гадаєш, що они у щадниці безпечніші ніж у вітчині, або купиш за них доми, рілі та ліси, то може прийти день, коли Твою скриню розібуть в твоїх очах, коли зрабують щадниці, коли проженуть Тебе в хаті, обійстя і цілої Твоєї посіlosti. Занитай ся іпо збігців, они можуть Тобі се посьвідчити.

Безпеку і щастє приносить тільки побіда, а найневійша і пайкоротша дорога до побіди і до жира веде через восину позичку. Мир без побіди се те саме що наша загибіль. Але побіда можлива тільки тоді, коли дамо гроші на канони, на стрільну, на харч і одяг для наших жовшрів і на підмогу для наших приятелів.

Я говорю передовсім до чесного хлібороба: Війна видобула єго в довгів, принесла єму дялкі зиски. Імператор, котрий в 1848-ім році постановив, що хлоп має бути свободний та може розпоряджати своєю посіlostю, як хоче, кличе нині до него: „Цозич мені частину того, що я Тобі подарував тоді, аби я міг боронити Твою посіlostь від грабежі! Я Тобі то вверну з ви-

сокими відсотками!“ — Чи міг би ще найти ся хто, що скаже: ні і сховас свою мошонку?

Розважю річ єщє раз цілком супокійно! Як програємо війну, то кождий, хто не підпісав воєнної позички, мусить собі сказати: „Коби я був зробив се тоді, як наблизжало ся рішене!“ — Коли ж ми побідимо і гомін радости лунати ме по цілій державі, тоді трус мусить сховати ся па під, бо ему его власна совість скаже: „Тобі не вільно іти поміж радіючих людей, Ти ж тоді спропевірив ся свому Цісареви і своїй вітчині!“

Так, любий читачу, тепер відложи книжочку на бік і поглянь мені прямо в очі! Чи я кажу правду чи ні? Збий мені тільки одно слово, як можеш зробити се розумно! Ти може прийдеш єщє з кількома дрібними сумнівами, но они Тобі не помогуть. Як прочитаєш подані тут даліше повісточки, то розвіють ся цілком сумніви.

Того, що я Тобі тут написав, не зробив я, як сказано, ані на замову ані за заплату, але оно вийшло з мого найглубшого пересвідчення. Я мандрував там помежи нашими хоробрими жовнірами від фронту до фронту, я перебув з ними і бачив всі їх муки, але подивляв також їх певність і відвагу. Опісля повернув я в глубину краю, переїздив через різні країни і на

моє здивоване побачив, як малики бувають тут деякі люди супроти тих, що є в боєвій лінії, як мало у них пожертвовання, як коротковоро глядять они на річи та як по дурному балакають. Тому я уважав своїм обовязком взяти знова за перо, щоби розвязати очі тим, що їх насмішили помічники ворога та котрі дали ся зловити на ложне слово.

ІІ.

Дещо з письм,* в яких притакує ся книжочці „Вітчина кличе!“

(4. весна позичка).

1. Я з проповідниці відчитав всілякі уступи
в Вашої книжочки і пояснив їх мої парохіянам.
Чесні люди були глибоко зворушенні. По Службі
Божій прийшли до мене і сказали: „Вправді
Москалі обробували нас вже два рази, але для
хоробрих жовнірів нашого доброго Ісараї даме
радо те, що ще маємо.“ Убоге село підписало
весну позичку на 6000 корон. Сии гарні
успіхи можете справедливо тішити ся.

Парох зі схода.

2. Любий Іване! Ваша книжочка зворушила
мене до слів. Я прочитав єї тут на голій землі
Красу. Коби іно всі люди в глубині краю та-
думали, як Ви і ті люди, про котрих оповідаєте.

* Хто хоче їх побачити, некай зголосить ся до мене
— Тих, що не знають ще книжочки: „Вітчина кличе!“
дає ся єї на бажанні даром. Написати листок до проф
Дра. Рудольфа Нерца, полева пошта II.

свої повісточки. Тоді ваша справа буде добре стояти! Все, що я собі приощадив в полі, даю на воєнну позичку.

Словінський ополченець.

3. Прочитавши книжочку: „Вітчина кличе!”, написав я як стій до моєї жінки, щоби всі наші приощаджені гроші дала на воєнну позичку. Мої товариші у вітчині писали мені, що Ваша книжочка дуже улекшила їх спровадити людів на добру дорогу. Бож то все, що ви напишете, щира правда. Пречінь люди повинні зрозуміти, що бажає ся їм тільки добра. Дай Боже щастя!

Учитель в полі.

4 На жаль град переважно знищив у нас збіже. Тому я не міг собі нічого відложить. Але кіно того не хотів я остати по заду. Отже я затягнув позичку на мою посілість, щоби міг таки взяти участь у воєнній позичці. Будьте так добрі та розвинтайте, чи мій син єще жив. Я вже так давно не чув про него нічого.

Чесний хлібороб-полтсюк.

5. Мій сусід, і я малисьмо в маю менше більше по 5000 корон приощаджених грошей в скрині. Прочитавши Вашу книжочку, подумав я собі: то буде розумійше взяти приощаджені

гроші та підписати воєнну позичку в щадниці. Мені там сказали, що я вже 1. студня одержу близько 140 корон відсоток. З того можу собі купити кілька поросят, яких потребую, а воєнну позичку буду мати ще кромі того. Сусід не підписав воєнної позички і мусить тепер також свинки купити. Тепер мусить відняти на те гроші ві скрині та має менше шік я.

Хлібороб з Надмурщини.

6. Мов клич ходила книжочка „Вітчина кличе!“ від окопа до окопа. Команданти говорили: „Подивіться ся, яка вітчина хоробра! Она жаво воює разом з нами, а іменно грішми, бо уповає на нас і то справедливо.“

Один з моїх учеників у полі.

7. Властиво я сам хотів написати агітаційну книжочку. Але прочитавши Вашу, я покинув свою гадку. Ви представили справу так, як она є. Хто на се не згодить ся, той взагалі не дастъ ся навернути; такий є зрадником вітчини. — В моїм повіті мали ми гарний успіх. Очевидно я маю в повіті кількох жававих учителів, добрих парохів і чесних початарів; они помогали горячо. За те одержать призначене.

Ц. к. старший комісар в Горішних Ракузах.

8. Я бідолаха. На жаль мені збуває на місці не більше ніж 2 К. Чи можу в тиї також підписати воєнну позичку? Прошу мені сказати, як маю се зробити.

Халупник з Морави.

9. Своєю книжочкою: „Вітчина кличе!“ розкорушили Ви моє серце. Я взяв участь у трьох перших воєнних позичках і вже не хотів підписувати четвертої воєнної позички та відложить собі гроші на час міра. Але по Ваших переконуючих словах я таки знова підписав. Як буде описля в часі міра потребувати грошій, то можу якось придбати їх при помочи воєнної позички.

Промисловець в Чехії.

10. Люблій приятелю! На боєвищі найшов я Твою книжочку: „Вітчина кличе!“ Поляглий ховнир мав єї при собі. На последній сторінці було написано олівцем: „Дорогі мамо, прочитайте сю книжочку і дайте цілу мою спадщину Цісареви!“

Товарин.

III.

Кілька нових повісточок.

Тому, що мені у ~~многих~~ письмах писали, що тих 20 оповідань у книжочці: „Вітчина кличе!“ (четверта воєнна позичка) сподобалися, я хочу їх повторити, але передтим оповісти кілька нових повісточок, так, як они дійсно душилися.

1. Бурміло. Я промовляв у Н. на великих селянськіх вічах. В куті стояв кремезний хлоп. Коли я сказав: „Налове громадо, наїте розум, не опускайте рук посередині, добудьте свої гроши та підписуйте воєнну позичку, як вітчина Вас кличе!“ — забурмотів той хлоп і вкінці перебив мою бесіду словами: „Е, небилиці! Тоді війна буде тривати тиж довше!“ — На се я: „Правду кажеш! Отже перестаньмо і приглядаймося, як ворог буде забирати те, чого тепер потребує Цісар для своїх жовнірів.“ Хлоп: „До сего не прийде! То я вже волю дати Цісареви!“ „Так, тепер Ти, любий приятелю, на добрій дорозі, бо коли Ти і другі не підпишете воєнної позички, то — як все не має пропасті — держава ~~пусить~~ прецінь.

якось інакше постарати ся о гроші, щоби охоронити та удержати себе і нас. Але се могло би Тобі може більше доскулити, ніж нині, коли Ти повічаш свої ощадності для загального добра за добрі відсотки.“

2. Сумнівник. „А скажіть но мені, мій пане“, закликав до мене одного разу в О. один чоловік, „чи буде держава могла платити хочби тільки відсотки від многих весняних позичок? Чи не облизить она вкінці одного гарного дня відсоткової стопи?“ На се я відповів: „За весниною позичкою стоить цілий ларід. Як вже ніхто не додержить свого слова, то держава буде ще его держати. Як би она не годна була додержати свого слова, тоді не годен би був сего вчинити і ніхто інший, ніяка щадниця, який інший довжник! Але се могло би стати ся іно тоді, коли би ми полішили державу в годишні рішення на Божу волю. Дурак є той, хто відступає від діла тоді, коли оно близько доброго кіпця.“ Сумнівник подав мені руку і сказав: „Ви, паноньку, говорите правду; я не хочу належати до дурнів.“

3. Боягуз. „О, я не підпишу ні сотника на пяту весну позичку, я не одержав ще навіть довгових записік четвертої позички!“ — „Не

бійте ся но, пане сусідо. Ноєвідку на Вашу підписку Ви вже ірецінь одержали із щадниці. Та ноєвідка поки-що вистає. Довгові записи прийдуть невадовго. Їх годі так скоро виготовити, бож треба напечатати мілони паперів. а кождий папір треба перенечатувати кілька — шість до сї — разів, всілякими барвницями окрасами, основою, числом і так даліше: а до того з державної печатні, де виготовлює ся довгові записи, дуже много людій нарокаувало і они тепер в окопах: тому оно не йде так швидко, як би ся бажало, а годі вимагати чогось такого, що неслушне! Ірецінь треба також виготовити все старанно, щоби перший ліпший драб не міг зараз підробляти довгових записів. За такий папір Ви би певно подякували.“

4. Крутій. „Е, що там, я вічого не піднішу! Нехай другі натягають ся! Моїх кілька корон і так не богато поможе!“ — „Но, добродію, як би кождий так гадав, то би взагалі не можна було нічого зробити. Гадасш, що можеш раз на завсіди відтягнути ся від свого обовязку? Се шкому не удасть ся. Чи Ти волів би, щоби розписали принусову позичку? Она не приносила би $5\frac{1}{2}$ від ста! На ганьбу заслугує дезертир, що з трусливості утікає з окопа, тоді, коли другі своїм житем і своєю кровію боронять святої справи вітчини. Але о много-

більше соромно є ухиляти ся від сповіщення патріотичного обов'язку в глубині краю. Ганьба такому, що сидить на своїх срібняках і не підписує воєнної позички тоді, коли другі радо ідуть за покликом Цісаря. Твої кілька корон вже поможе. В Німеччині пять воєнних позичок принесло 46 міліярдів; з того $8\frac{1}{4}$ міліярдів, отже не богато менше ніж п'ята частина випадає на людій, що підписали від 200 до 2000 марок. Бачиш, що може вчинити дрібний підписель. Отже добувай свої корони!“ — „Но, но, не потребуєте зараз гіувати ся! Я вже приступлю, я ймо собі так шіркував, що кілька корон нічого не значить. Але тепер бачу, що і се придасть ся.“

5. Хітруп. „Та знаєте, я би дуже радо приступив до сего, бо я добре заробив у війні па верні та на волах, що я продав. Але тут бачите діло з податковим урядом, він о тім ще щічого не знає; але як я підпишу, тоді в податковім уряді будуть знати і я буду мусів сейчас знова віддати богато грошей. Отже я з'юлю занести гроші до щадниці або скрипні!“ — „Но, любий пане Б., як собі гадаєте! Коли Вам не стидно, щоби в тих часах другі платили за Вас податок! Я би гадав, що Вам би се також не пошкодило полагодити раз свій податок. Вкінці Вас таки се не мине! Але

як раз при воєнній позичці не стане ся Вам
ш'чо, добродію. Податкова комісія не буде
з ніком поступати гірше тому, що він був по-
рядний чоловік і підписав воєнну позичку. Хто
оловів Вам що іншого, той Вам неправду
говорив. Се також один з тих людей, котрим
кождий викрут добрий, щоби відтягнути ся від
обовязку супроти вітчини. Тому не бійте ся
і підписуйте супокійно! Розуміє ся, що, якби
я був на Вашім місці, тоби сейчас висловідав
ся перед податковим урядом. Покута не буде
така тяжка! А нині кождий повинен платити
те, що вчинен.⁶

6. Нетерпеливий. „Коби се тільки не три-
вало так довго, поки я свої гроші назад відберу!
Я маю ждати 40 літ! Я ж сего не дожну!“ —
„То може бути! Але пожди, добрий земляче,
чи ж Ти думаєш тільки про себе? Чи ж не скочеш
оставити своїм дітям гарної памятки про велику
війну? Но і не мусить так бути, що одержими
гроші що йпо по 40 літах. Прочитай но точно.
Як будеш мати трошка щастя, то можеш одер-
жати гроші назад вже по шістьох, сімох літах.
40 літ значить найдовше. А чи Ти взагалі
будеш потребувати грошей вже вчаснійше?“ —
„Так, я хотів би моєму синові, коли він повернє
з поля, поставити хату на Зарічу.“ — „Тоді
будеш міг посчити собі грошій на воєнну

позичку. Впрочім як годі інакше, то можеш візяти за одну частину своїх грошей іншу воєнну позичку, де одержиш гроші назад вже за кілька літ". — „Як так, то добре, та я знова підпишу!“

7. Він звалиє се на других. „Тепер повинні раз богачі платити! Завсіди хлопа потягають!“ — „Правду қажем, любий приятелю. З богачами, що приглядають ся, як другі дбають про імператорських жовнірів тоді, коли они самі роблять мало або і нічого, ми ще розмовимо ся. Але вірний Цісареви, праведний господар не повинен цілком порівнювати себе з ними. Но є досить богачів, що підписують воєнну позичку на дуже великі суми. Прочитай іно часопись! Але і сего ніхто не може заперечити, що дуже много з тих грошей, що котяться в державі, помандрувало до хлопської кишень. Чи ж они мають там мертві лежати тоді, коли вігчина потребує їх на війну? Чим більше воєнної позички підпишемо, о стільки коротша буде війна!“

8. Богатий фабрикант М. у В. сказав до своїх урядників і робітників так: „Ви просили мене через своїх відiorучників, щоб я Вам улекшив участі у пятій воєнній позичці. Я сам хочу, так як при попередніх воєнних позичках,

підписати велику суму і виповню порушенну Вами гадку з великою, щирою радостию, бо бачу, що Ви добрі патріоти і умієте поняти як слід значінє воєнної позички; нею хоронимо себе і свої діти від нужди, до якої вороги хотять нас довести. Я знаю, що Ви не могли богато собі приощадити, бо при дорожній потребуете своєї платі та заплати переважно на потреби щоденного життя. Але все таки кождий може що тижня чи що місяця щось відложить, коли обмежить ся. Я велів моїй дирекції, щоби она ті гроші, які Ви хочете з Вашої платні чи заплати або з Ваших ощадностей призначили на воєнну позичку, принимала на вкладку та опроцентовувала Вам поки-що по 5 від ста, якщо вийде воєнна позичка, опісля одержите висі відсотки воєнної позички. Я підпишу також і для Вас — для кожного таку суму, яку він мені скаже — і заплачу воєнну позичку з гори. Те, чого тоді буде ще хибувати, сплатите мені малими тижневими чи місячними ратацями, кождий так, як буде міг, а як підписана суна буде в цілості заплачена, я видам Вам запись воєнної позички. Як котрий буде мусів нарокувати або як з якої небудь іншої причини не буде міг дальнє платити, то я перейму воєнну позичку на себе, а він одержить назадте, що вплатив. Тому памятайте на нашого доброго Цісаря та на наших хоробрих жовні-

рів і ~~шкільно~~ приступайте до воєнної позички!“ —
Син спосібом підписали разом урядники 30.000 К
з робітниками 5000 К і заплатили дотепер усі
рази точно. Один урядник і трьох робітників
~~посіло~~ зарокувати, а фабрикант переняв на
свій рахунок підписану мною суму 1300 К.

IV.

Дванайцять давнійших повісточок.

1. З проповіди. „Дайте Цісареви, що цісарське, а Богови Боже.“ Сі слова, мої любезні християне, мають в наших днях, глибоке значення. Світ ворогів повстав проти нас, аби нас знищити, нашу вітчизну розірвати, нас, що вже цілі століття разом мешкаємо в сій красній державі під величавим скіптом побожного пануючого дому, розділити, або павіль нас з наших посіlostей в світ прогнати. Так, се ходить не тільки о наші посіlostі, о наші оселі, але також о нашу віру. Они хотять нам забрати найбільшу съятість. Москаль, що пожежою і розвбоем, на-вістив Галичину, сейчас спровадив зі собою своїх попів і змушував наших одновірців примити его віру. Ся небезпека вправді минула; але не цілком. Могучий ворог на сході чигас на догідну хвилю, аби на нас знова напасті з новими силами. Для того мусимо его тепер, коли він повалений на землю, цілком побороти, і відобрести ему всякую охоту, ще раз до нас приходити:

кромі того мусимо перешкодити єго приятелям, щоби не прийшли єму в поміч. Але до того всого потребує Ціезар, начальний наш вождь в сій великанській борбі, грошій. Дайте їх єму, глядачи слова святого Євангелія, радо і щедро! Пам'ятайте, що той, що Вас до сего взвиває, се Ісус, наш Господь Бог, що се отже Ваш найсвятіший християнський обовязок слухати по-клику володаря! Кождий, хто може помочи, так або сяк, най прийде по Службі Божій до мої канцелярії: я дам єму всякі пояснення!“

І они прийшли. Благородний съященик розвіяв всякі сумніви і означив простісінько суму, яку кождий після свого майна мав підписати. Навіть трівожливі женьщини зложили радо гроші або підписали воєнну позичку.

2. Живий учитель. На вічу, яке вів скликав під назвою „Ріжні цікаві вісти з війни“, де наперед подав до відома події з війни, а потім поглибив стан борби, говорив він так: „Земляки! Ви всі знаєте, що я не богач. Я учителі, на жаль, не є так заохотрені, аби ми могли собі богато заощадити. Крім того мушу платити за сина в місті. А мимо того не вільно мені навіть сказати: „Ти нічого не жертвував для вітчини у великій порі!“ Отже дивіть ся! Тут підписую на Ваших очах письмо, котрим з’обовязую ся зараз заплатити 68 К. За нин

можу підписати квоту 400 К на воєнну позичку. Коли я в чотирох слідуючих літах заплачу кожного року 75 К, то воєнна позичка буде моя; як один рік не буду міг платити, то потриває се один рік довше! Тих не буду цілком журити ся. — Нуże, без 68 К може кождий з Вас обійти ся. Ваш ґрунт приносить тільки, що так малої суми навіть не відчуєте. 400 К воєнної позички дадуть потім річно 22 К. Отже кромі того цілком гарний інтерес. Се найлучше поширене Ваших грошей а при тій благородній ділі для вітчини.“

„Коли се так легко“, — загомоїли учасники, „то можна би сейчас підписати. Через 75 К кожного року ніхто не пропаде“. Жвавий учитель повернув до дому зі записями на 45.000 К.

3. Улертий хлон. „Ого, тепер післав я цого співа на війну, а нині маю ще й гроші дати?!“ — „Як раз для того! Чи може хотете, аби Ваш хлопець на війні бідував? Або чи хотете, аби він задля браку нових гарніат без забезпеки біг до наступу і в нім згинув? Або чи йде Вам о се, аби війна ще довше тривала і аби ворог знова прийшов до себе? Тепер триласмо его в кліщах, тепер можемо его роздавити, як будено мати гроші, щоби покрити воєнні кошти. Тепер свате, тепер мусить

ся ділати!“ — „Е, що тут поможе моїх кілька тисяч корон!“ — „Но, якби так кождий думав, то ніколи не можна би нічого вдіяти. А відтак, мій любий сусіде, має ся річ так: Коли Ви, поважний радний, предсідатель місцевої ради шкільної і член повітового виділу, будете на листі, тоді і всі інші підуть і замість 3000 і 4000 К буде зараз 30.000 К і 40.000 К, а в сусідних селах скажуть: „Дивіть во ся! К—ці тілько підписали, а ми, ми підписуємо мало! Таж то був би для нас стид на всі часи! Гейже, хлопи, покажіть К—цям і старості, що ми не біdnіші і не менші патріоти! Побачите, що тоді в околиці надійде 300.000 К або 400.000 К, до Ваших „кількох тисяч корон“ прибудуть дві важні нулі і Ви можете вдарили ся в груди і сказати: „Се я придбав!“

Наш сват взяв за перо, вмочив глибоко і положив на предложеній заяві своє імя, а перед тим число 5000.

4. Як се робив почтар Т.*) Він чув, що в сусідній місцевині М. ані сотника не підписали на весну позичку. „Е“, подумав він собі, „тут брак зрозумія!“ Гнеть сів він на свій візок і поїхав там. Хлопи сиділи як раз при недільний

*) Для того жвавого почтаря паділо іншого письменних замін.

чарії. „А, людоњки, щож се, гарно Ви поступаєте! Всі горожани і урядники дають Цісареви, гроші, яких не потребують, а Ви, Ви, що поробили такі добрі діла, не даете ані собтика ві скрині! Се не патріотично, а також і не мудро. Послухайте! Англієць і Француз повідають: „Як ми Австрійця і Німця никакше не побємо, то грішни. Купуємо гармати, кулі, жовнірів, зрадників, шпигунів і. т. н.“ Подивітесь індо, як воїни Італійця проти нас натростили! Хто ж нині має найбільше через се терпіти? Хлоп, котрого сини на війні! — Коли ж війна борще скінчить ся: чи як ми сильно вдаримо і досить грошей будемо мати, чи як нам всого забракне? Отже хто Цісареви нічого не позичить, той шкодить собі і вітчині. Програємо війну, тоді і так заощаджений гріш та все жайно не будуть мати вартості. Але виграти можено тільки тоді, коли нам нічого не забракне. Отже жайте розум і добудьте свої скарби! Ідіть до міста до щадниці і заявіть там, що бодай одну частину своїх грошей даете на весну позичку для нашого доброго Цісаря, котрий о нас всіх дбає! Ніхто Вам не віддасть сеї қвоти так певно і з такими високими відсотками, як він.“

Слідчого дня виказала місцевина
М. 50.000 К весні позички.

5. Адвокат др. В. старає ся пересувідчити властителя Е. з В., як то користно помістити призначене для дочки віно у воєнішій позичці. „Та оно було би добре“, каже батько, „колиб се не тривало тілько літ, поки назад дістане ся! Ти часом моя дівчина стане старою панпою, котрої вже ніхто не схоче. При женитбі мусить ся гролі дати зараз на стіл!“ — Адвокат усміхає ся і вяснює: „Дивіть ся пане Е.! За кілька літ буде гроший много. Торговля піднесеться, границі, що дотепер замкнені, отворяться, фабрики зачнуть знова роботу, гроші будуть хотити ся: тоді будуть люди раді, як будуть могли свої ощадності корисно помістити, так як тепер є у нас з воєнною позичкою. Кождий радо відкупить від Вас папір, лише аби свій гріш безпечно і корисно помістити. Кожда щадниця, кождий банк зробить се.“ — „Но, як так, пане Доктор, що я можу мати гроші для моєї дівчини, коли схочу, то по сім не скажу вже ні!“ — „Не лише се, пане Е., Ваш будучий яті буде тішити ся і Вам дякувати, що Ви так добре помістили віно!“

6. Посадник Р. з Ст. визиває громадську раду, аби ходила від дому до дому, від особи до особи та агітувала за воєнною позичкою. „Але, мої панове“, так кінчить він свою бесіду, „се слова, нічо більше як слова, а напечатані

запросами, котрі Вам передаю, се папір, якщо більше як папір. Сим нікого не пересвідчило о безпечності і о добром існуванні грошей. Скоріше і до кінця вільгає тільки приклад. Заявім так, як ми тут гідно зібрали, що кождий з нас готовий після свого майна якусь квоту підписати, і положком коло квоти наш підпис! Тоді увірить нам міщанин і хлоп. Бо він так хіркує: „Коли посадник, коли радні підписали, то можу, то нечестиву і я підписати. Сі часи певно річ основно обдумали і розважили. Декотрій з помежі них також не має грошей аж за много. А прецінь підписав. Отже і я можу съмію свою частиною причинити ся! — Навпаки приглянеться річи з протилежного боку! Висилаємо одушевлений вазив, однак нема нас з ділом в піякій часописі, в піякій виказі. Успіх буде иуля. Шкода тільки печатного чорнила!“

По сей бесіді появив ся на рогах улиць плякат, що попри гарні слова подав суму 70.000 К. Тепер, так доперва тепер, покотилися монети із всіх домів, а листки зі зголосженнями летіли один за другим до місця зборки.

7. Начальник громади і властителя дібр І. в М. говорив до своїх громадян так: Папове! О конечности підписувати военну позичку не потребую Вам нічого більше казати. Війну можемо виграти, як будемо мати гроші.

гроші і ще раз гроші. Але, як дістати тільки гроші? В тім сук.

Один дав би радо, але не має. Коли такий принесе мені через 9 місяців кожного місяця 10 К, а 10-го місяця лише 2 К, то я підпишу за него, его іменем 100 К.*

Сей мудрий плян начальника громади з М. перевела наша скарбова управа для четвертої весни позички у великих розмірах. Замісль дбайливого начальника громади в наші оповіданю має бути тепер засноване в кождій більшій місцевині товариство. Оно має назву: „Товариство для підписки весни позички в“ Всі жителі в одній громаді, що не суть в звізі, параз підписати більших квот, вступають в члени. Они з'обовязують ся самі, платити через 10 місяців певну обрану рату (10 К або бодай 5 К). — Приходить котромусь за тяжко, то інший член вступає за него або товариство ручить тимчасом. Хоче хто вплачеші гроші пазад взяти, значить як він вже даліше не хоче брати участі, то звертає ся ему вплаченою квоту по потрученю 40 с. від кождих 5 К вкладки. Коли ж член додержує своїх рат, то не має ся вже нічии журити; управа товариства (три поважні горожане

* При п'ятій весні позичці має ся видавати також записки по 50 К, котрі можна набувати по 46 К.

або урядники) полагоджують все. По замкненню діяльності товариства, с. е. близько по році видають они кожному членови безплатно на загальну суму довгову запись держави. Покаже ся надвішка в гроших, тому що вложений гріш сейчас опроцентовує ся, то або ділить ся сго, або призначує ся на якусь военну ціль. Отже сей устрій є добродійством для тих, що не визнають ся добре у воєнній позиції або не мають часу і охоти, самі полагоджувати все, чого треба.

Найлучшим доказом на те, що гроші добре і безпечно пожіщі, є ся обставина, що най-поважніші і найрозумніші люди в місцевості ведуть діло і єму пособляють. До них звертається ся в покликом, аби ані хвилини не зволікали із заснованем товариства до підписання воєнної позички і були горді з того, що будуть ушіщені з високою квотою позички у виказі, який при кінці війни цілком певно вийде. Що сказали би на се грядучі покоління, якби одна з більших місцевин вітччини не була названа?“

Дехто гадає: „Но, я би вже таї і дав свої гроші; але як потім нараз буду потребувати, то не буду їх мати!“ Сemu можу також помочи. На разі він дає на воєнну позичку все. Як буде пізнійше потребувати якоїсь частині ві сего, то дістане єї від мене, коли схоче. Се даю на

письмі. — Я бачу ще і третього перед собою: сей муркоче: „Та я би вже згодився, але не маю нічого заощадженого, а своєї хатчини не хочу задовжити!“ Єму відповім коротко: „За довг заплатиш 5 від ста: а держава дас Тобі всего разом понад 6 від ста. Зискаєш отже більше ніж 1 від ста. За кожного ручу в щадниці свою цослостию.“

Пописловий і жертволюбний посадник зібрав в своїх сельці округло 200.000 К.

8. Лист матери до зятя. Люблій Антоне! Як знаєш, мої єщадності находяться в щадниці в Е. Оня призначені на се, аби в случаю, якби недуга мене навістила, було чим заплатити лікаря і аптику. Охоронить мене Господь від недуги і віру легкою смертю, то істинна буде належати до Вас і до Ваших дітей. Так я постановила в сих тяжких часах. Сі гроші, так сказати, вже нині Ваші. Для того повертаюся до Вас, зоки за них підпишу воєнну позичку. Чи годишся на те, щоби я переказала їх державі, чи ні?“

Відповідь: „Люба, дорога Мамо! Вправді настроїло се мене сумно, що Ви носитеся з так поважними гадками. Але я Вас розумію, тепер такі часи; хусимо числiti ся зі всім. Сердечну подяку складаю Вам за се, що так дбаєте о нас! Коли вже мені вільно Вам ра-

дити, то припоручав Вам, як вже не щілу квоту, то хоч найбільшу частину призначити на весну позичку! Вправді Ви одержите в щадниці кождої хвили на свою запись гроші, кілько буде потребували: однак для свого успокоення можете лишити в щадниці кількасот корон. Але решту помістить негайно у держави! Мої діти. Ваші внуки, будуть Вам колись подвійно вдячні, що Ви гріши, для них призначеними, помогли вітчині в потребі, а кромі того добрям по-міщеням побільшили суму. — І я пережив мої дрібні ощадності на позичковий папір.“

Читачу, уважай: Наш Антін Ф., старший ветеринар, що написав повчальні стрічки в обертаний у грошевих справах; він уміє в своєму званю цінити вартість істини. Він знає, що гроші єго телі, се єго гроші, гроші єго дітей. А однак віддає їх радо державі.

9. Чесна жінка. Наш Б., член комісії для збути худоби, оповідає смерком при чарці: „Моя жінка ніколи не занимала ся грошевими справами і була вдоволена, що єї віно в сковане в щадниці. Але вчера вертає нечайно до дому і заявляє, що хоче всі гроші замінити у весну позичку. Я про око відраджував від сего, щоби бачити, чи она сю річ розуміє. О, як она вміла боронити ся! „Диви ся,

Івасю", говорила, „тепер Богу дякувати громіж
що не потребуємо. А поки діти виростуть,
громіж привнесуть о 1000 К більше відсоток,
ніж як би я лишила їх в щадниці. Впрочому
пізніше буде попит такий, що я папери буду
могла продати з великим зиском". — „Но,
дитине", відповів я, „але чи громіж у державі
безпечні?“ — Жінка: „Чомуби пі! Ми побідимо,
о сім не може вже ніхто сумнівати ся, Австро-
Угорщина велика і сильна, а єї помагає могуча,
богата Німеччина!“ — Я: „Диви, диви, який
з Тебе політик став!“ — Она: „Прецьмъ я дуже
дбаю о мої грошенята, но і я порадила ся
з іншими жінками. І всі є в тіх згідні, аби
громіж перемінити на воєнну позичку.“ — Можете
собі подумати, мої панове, що я сейчас виконав
постанову моєї жінки! Так, настає новий, ве-
ликій час і для жіноч, котрі дотепер все стояли
осторонь від політики і грошевих справ“.

10. До судиі Дра К. говорить один опікун
так: „Добре, майно маліх хлопців, про мене,
записую, але старший буде потребувати на
школи!“ — Судия: „Цілком слушно! Але ии
дістанемо сі громіж, коли схочемо. Видите,
я пояснив всі гроши малолітців у воєнній
позичці, а тілько па денні потреби позичив
громіж в банку. Сим способом помножу гроши мало-
літців більше ніж о 1 від ста. Тому можете

спокійно також і гроші для старшого хлощца помістити у весняй позичці".

„Пан судия відай знають се найлішче!" І з сльозами дав опікун ціле сирітське майно на весну позичку.

11. На хрестинах. Гості вібралися. По середині стола сидить щаслива бабуля. Шість до її внука. „Многая літа першому синови молодого супружя!"... Аж ось встає бабуля і каже: „А щоби хлощеви добре діяло ся, коли вже вивчиться ся, подарую єму сю мошенку, повну червінців. 20 літ переховувала я сі гроші в скрині; се був мій весільний дарунок. Тепер пай се лишить ся там для Івася, аж доки не буде мати 21 літ!"

На се парох: „Красно се, дуже красно, наче В., що Ви памятасте о будучності свого внука! Але Ви не дуже мудро зробили з червінцями. Подумайте лише, коли би Ви були зложили гроші в щадниці, було би вже пині більше ніж у двоє наросло. А тепер хочете їх знова лишити в скрині! Ні, ні, се не може бути! Дайте їх без страху на весну позичку! Як Івась буде мати 21 літ (заки піде до війска), обільшати ся гроші майже в троє. А якби Боже боронив клопець умер, то дарунок припаде іншим мушкам!"

12. Новий рід воєнної позички. Чи хочеш, поважаний читачу, послухати моого малого обчислень? Не потребуєш ломити собі голови; річ дуже проста. Отже сідай коло мене і слухай! Ч. 1: Підписуєш на пяту воєнну позичку 100 К. На се видадуть тобі довгову запись на 100 К; але маєш вложить лише 92 К. Отже зликаєш 8 К. Бо при сплаті позички дісталеш не 92 К але 100 К. — Ч. 2: Аж до року 1956 будуть приносити зложені Тобою 92 К річно 5 К 50 с. (се є опроцентоване на близько 6 від ста). Отже кілько відсоток принесуть виплачені 92 К? (Числи: До 1917. року вже 5 К 50 с., до 1918 11 К, до 1919 16 К 50 с., до 1920 22 К, до 1921 27 К 50 с.) Отже до того часу будеш мати 27 К 50 с. відсоток. — Ч. 3: Тепер порівнай зі сим щадницю! Приймі: Ти не підписуєш воєнної позички, лише поміщаєш 92 К в щадниці! Там приносять воши Тобі в правилі лише 4 від ста. Для того будеш мати в році 1917 тільки 3 К 68 с. відсоток, в році 1918 7 К 36 с. в році 1919 11 К 04 с. в році 1920 14 К 72 с., а в році 1921 18 К 40 с., отже о 9 К 10 с. менше відсоток ніж при воєнній позичці. Тепер розваж, що се винесе при 1000 К або й при більше! (При 1000 К виносить ріжниця у відсотках в п'ятьох літах 91 К, при 10.000 К — 910 К.)

Але я хочу говорити з Тобою щиро і чесно. Отже вішу Тобі сказати, що при воєнній позичці після нового рода не одержиш своїх грошей перед 1921-им роком, і навіть тоді іпо в сім случаю, коли на Тебе льос впаде. (Іменно держава сплачує від того часу частину довгу через 35 літ кожного року і то через вильововане.) Мусиш отже о сім памятати, що вплаченні гроші остануть у неї довший час (але найдовше 40 літ). В кождій разі можеш продати воєнну позичку в кождій хвилі. Коли ж не хочеш вдавати ся в се, то йди до щадниці або до задаткової каси, звідси можеш вибирати вкладку кожного дня. Іша річ, що тут не дістанеш так високих відсоток, як Тобі дає воєнна позичка. Лише одного не роби, любий приятелю: Не замикай своїх грошей в скрині! Там лежать они мертві. Дай їм жити, дай їх державі або щадниці! Сим способом принесеш користь собі і вітчині!

З одної часописи в Німеччині.

(Перед пятою весниною позичкою.)

«Б Німці, що жплють тільки в праці своїх рук, але постановили собі при кождій новій весній позичці підписати також і зі своєї сторони більше п'їж підписали при послідній. Ті люди росли рівночасно ві зростаючим тягаром війни, в них має вітчина своїх борців.

Нова фінансова побіда Німеччини може призвести ся тільки до скорочення війни; бо війну продовжує лише віра наших ворогів в те, що ми вичерпаемо ся.

Ми зібрали дотепер внутрішнimi позичками 36 міліярдів марок, Англія тільки 19 міліярдів, Франція ледво 10 міліярдів. О Росії та Італії нема що навіть говорити. Ідім даліше на переді та єще у більшім відстupі від них!

Покривати веснні видатки позичками на довгі літа — це найпевніший спосіб; це дає управі держави сухокій у грошевих справах, лад в державій господарці, а то забезпечує супокійний, певний похід до побіди і преславний мир та виключас банкроство.

Коли хто говорить некористно про наші веснні позички або хоче занеохотити до участі

тих, що бажають підписати позичку, то тяжте о тім, що наші завистні вороги при помочці своїх агентів і шпигунів розсівають поголоски, які мають ударемнити успіх: але такі поголоски — се брехні. На сю осторогу треба нині зважати більше ніж коли небудь.

Побідна держава, що остане сильною, може розмірно легко сплатити всій державні довги. Сим чином успіх пятої воєнної позички, яка скріпить нас єще також до послідної частини війни, служити же заразом до більшої забезпеки всіх попередніх воєнних позичок.“

В Німеччині підписали на п'ять воєнну позичку $10\frac{1}{2}$ міліярдів марок.

Щож Ти собі гадаєш на се, любий приятелю? Чи ж они там в Німеччині не мають досить розуму, щоби зрозуміти, що їх гроші безпечно поміщені у воєнній позичці? Німці дуже ощадні люди і добре рахують. Як они коли випустятимуть рук феник, то се мусить мати свою ціль. А диви! Они поставили ся знова на більше ніж 10 міліярдів! Чому? Бо як тепер не хибне гроший, то побіда певна і славна, а тим самим позичка принесе гарні відсотки. Той, хто ховає свої гроші до панчохи, не тільки ворог вітчизни, але ще й дурак.

Слово на закінчене.

Читачу!

Війна, ся жорстока сьвітова війна, навістила нас як погана недуга. Єї годі було обминути! Ті, що шепчуть: „Може прецішь було би можна було подагодити се мирно!“ показують, що не мають посяття о тім, що ціяло ся в последніх літах, і що не знають намірів наших ворогів. Хотіли нашої заглади і заглади наших вірних союзників і від літ приготовляли проти нас війну, всюда проти нас троюдили і підбурювали, в Італії, в Сербії, в Румунії, у всіх розчилювали вахланість і жажду земель, а нашу державу представляли так, що мовляв она розлетить ся за першим ударом. Без війни не могло обйтися. Тільки тоді, як би ми були покинути нашу землю, спалити наші кораблі, віддали наші канони і наші громі, був би лишився мир. Ниакше годі було сго удержати.

Отаке маємо погану недугу. Чи маємо допустити, щоб она даліше лютувала, коли є спо-

соби, щоб єї усунути? Що сказав би Ти, по-
важаний читачу, про заможного чоловіка, ко-
трий чує недугу в грудях, але нічого не ро-
бить, щоби вилічити ся з неї? Він дурак.
Незадовго розстане ся ві своїми грішами. Він
піде в яму, а його наслідники будуть ликувати.

— Так є тепер з нами і з війною. Як ми не
справимо ся з нею так як недужий зі своєю
слабостию, і то негайно; то вкінці і ніякі ліки
вже не поможуть. Оповім Тобі правдиву пові-
сточку!

Я зінав одного богатого купця; він згортав
гроши, де йно міг, і вже не випускав їх зі своїх
рук. Аж ось одного дня найшла на того чоло-
віка погана недуга. Бідачисько мусів положити
ся до ліжка. Коли він по кількох місяцях прий-
шов трохи до себе, розпочав на ново вгамяти
на грішни. Я єму радив: „Пане Л., відпічніть
раз, пойдьте до купелій або в гори, там набе-
реете знова давної сили!“ — Він на се: „О, таж
пречінь було би шкода тілько грошей!“ —
На те я кажу: „А Ваше здоровле, Ваше житє?“

— „Е, якось то буде!“ По кількох тижнях
пукас хтось до моїх дверей. Пан Л. стойть
блідий по стіна передіною і каже загрипши
голосом: „Поможіть мені, любий Пане Доктор,
поможіть мені! Я готов усе зробити, аби я міг
тільки назад подужати.“ — На жаль, я бачив
добре, що вже за пізно, для того чоловіка не

було вже ратунку, він помер за 14 днів. Ті гроші, котрих він не хотів дати на своє здоровлє, пішли на його похорон.

Так могло би стати ся кожному з нас. Ті гроші, котрих ми не схочемо би дати на щасливе закінчене війни, ті самі гроші та єще й більше видусили би від нас мстиві та закаменілі вороги, як би ми попали в їх владсть.

Ще одно хотів би я Тобі сказати, читачу, заки розстаємо ся: Там на фронті від становища до становища, від окопа до окопа шириться пезрушима віра в побіду, але і погане слово. Там говорять собі так: „Ми жовніри побідимо, але люди за фронтом в глубині краю звівчать нашу побіду, як будуть слухати ложних напшептів!“

Гоніть їх від себе тих ленетунів і баламутів! Они гірші ворогів на фронті! Для широго Австрійця с тільки Цісар і дорога вітчина; як они Вас кличуть, то годі отагати ся, іно треба відповісти радісно: „Так!“

Читачу! В книжочці про четверту воєнну іюзичку я висказав був надію, що се послідній удар нашим противникам. Се пророцтво не сповнило ся, бо наші вороги нанесли собі нових помічників. Але тепер вже нема кого купити! Сей раз не хочу пророкувати: може тоді скоріше здійснить ся слово о посліднім ударі.

Я поїду за отсєю книжочкою по краю та хочу на свої власні очі бачити, який вплив она буде мати, щоби я міг опісля сказати хоробрим борцям в боєвій лінії о хоробрій населенню в глибині краю словами: „Будьте цілком супокійні, Ви побідите оружем, а тамті дома грішми!“ Коби мене ся надія не завела!

Перц.

